

УДК 378.178 - 159.91+355.014

DOI 10.18372/2786-5495.1.17772

Верголяс Майя

доктор біологічних наук, професор,
завідувач лабораторії гігієни і фізіології праці та
вивчення наслідків військової агресії,
ДУ «Інститут медицини праці імені Ю.І. Кундієва
Національної академії медичних наук України»
м. Київ, Україна

vergolyas@gmail.com

Верголяс Олександр

кандидат юридичних наук, старший викладач,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь, Україна

arnijazov@gmail.com

ПИТАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ПОВНОМАШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

***Анотація.** Війна – це завжди стрес для людей, особливо це стосується підлітків та молоді, оскільки вони є найбільш вразливою частиною суспільства в процесі соціального розвитку та дорослішання. У цьому віці учні та студенти навчаються, а отже, входять до кола людей, які потребують підтримки свого морального стану. Нині сфера психологічної підтримки в Україні розвинена недостатньо, тому українцям важче вийти зі скрутного морального становища, ніж в інших країнах Європи та Америки. Під час війни, навчальні заклади стають основними осередками студентства, які*

дають не лише знання, а й психологічну підтримку, відчуття причетності до студентської спільноти. Одним із головних завдань закладів освіти є щоденна психологічна допомога та емоційна підтримка учасників навчально-виховного процесу. Першу психологічну допомогу та емоційну підтримку на всіх рівнях освітніх закладів надають усі вихователі. До процесу також залучені батьки учнів та засоби масової інформації. Використання зазначених рекомендацій допоможе вчителям подолати психологічне виснаження під час війни та сприятиме подальшому регулюванню їхнього психологічного благополуччя при підготовці майбутніх фахівців в умовах війни, російської агресії проти України.

Ключові слова: психологічна допомога, воєнний стан, війна, Україна, студенти, навчальні заклади.

Annotation. War is always stressful for people, especially teenagers and young people, as they are the most vulnerable part of society in the process of social development and growing up. At this age, pupils and students are studying, and therefore, they are part of the circle of people who need support for their moral state. Currently, the field of psychological support in Ukraine is not sufficiently developed, so it is more difficult for Ukrainians to get out of a difficult moral situation than in other countries of Europe and America. In our time, during the war, educational institutions become the main centers of studentship, which provide not only knowledge, but also psychological support, a sense of belonging to the student community. One of the main tasks of educational institutions is daily psychological help and emotional support of participants in the educational process. First psychological aid and emotional support at all levels of educational institutions are provided by all educators. Students' parents and mass media are also involved in the process. The use of these recommendations will help teachers to overcome psychological exhaustion during the war and will contribute to the further regulation of their psychological well-being during the training of future specialists in the conditions of the war of russian aggression against Ukraine.

Keywords: psychological assistance, martial law, war, Ukraine, students, educational institutions.

Актуальність теми. Внаслідок військового втручання російської федерації в Україну виникли серйозні проблеми з психічним здоров'ям учнів та їхніх батьків, що вплине на навчальний процес. Одним із головних завдань закладів освіти є щоденна психологічна допомога та емоційна підтримка учасників навчально-виховного процесу. Першу психологічну допомогу та емоційну підтримку на всіх рівнях освітніх закладів надають усі вихователі.

До процесу також залучені батьки учнів та засоби масової інформації. Важливо пам'ятати, що психологічна допомога та емоційна підтримка не можуть надаватися окремо, оскільки це комплексна робота для всіх педагогічних працівників, але підхід до цього процесу може бути різним. Вчителі повинні враховувати емоційний стан своїх учнів, які можуть зіткнутися з дітьми, які переїхали з районів бойових дій або навіть втратили близьких під час війни. Цей фактор впливає на поведінку, здатність до навчання та психологічні реакції учнів на подразники зовнішнього середовища [1].

Психологічна допомога та емоційна підтримка закладів освіти має починатися з дошкільних навчальних закладів і здійснюватися систематично та поетапно. Тому важливо підвищувати спроможність педагогів до проведення першої психологічної допомоги та оволодівати сучасними методиками. Незважаючи на розмір і складність проблеми, системи освіти мають значні можливості допомогти тим, хто залучений до освітнього процесу. Професійно-організаційні ресурси та соціальна роз'яснювальна робота забезпечують комплексний і системний підхід до всіх учасників освітнього процесу [2].

В умовах війни, що відбувається в нашій країні в теперішній час, з'являються нові запити до професійної підготовки майбутніх

висококваліфікованих фахівців, які спрямовані на виконання складних завдань, розв'язання багаторівневих задач та швидке адаптування до військової обстановки у професійній діяльності. Необхідною умовою підготовки таких спеціалістів та показником результативності їхнього навчання є формування готовності до професійної самореалізації [3].

Мета статті – розкрити важливість вирішення даної проблеми та розуміння її актуальності.

Результати дослідження. Важливо, щоб вчителі гнучко підходили до своєї педагогічної роботи та налаштовували навчальний процес так, щоб учням, фахівцям і самим вчителям було комфортною. Найбільш безпечною формою організації навчального процесу в умовах воєнного стану є дистанційна. На онлайн-заняттях педагоги повинні проводити консультації з дітьми, інтегровані навчання, навчально-дискусійні заняття, тренінги, розмовні курси, творчі уроки. Студентів також слід заохочувати до активної діяльності, висловлювати свої думки, почуття, ідеї, пропозиції, давати їм можливість спілкуватися один з одним. В умовах воєнного часу такі аудиторії є дуже важливими для студентів, головним чином, у соціальному та психологічному аспектах, а не в освітніх аспектах. Як зазначає Національна служба якості освіти України, важливу частину педагогічного процесу слід присвятити організації спілкування студентів у месенджерах; виконання дітьми вправ і завдань, пов'язаних з емоційною регуляцією, психологічною розрядкою тощо [2].

Але основну функцію у підтримці позитивного емоційного стану учня відіграє гармонійний психологічний стан самого вчителя, особливо його психологічне здоров'я, адже психологічний стан, спокій вчителя та гідний приклад етичної, виваженої та доброзичливої поведінки відіграють важливу роль значний підсвідомий вплив на формування світогляду учнів, фахівців [4].

Спеціалісти в галузі ДН (дистанційне навчання) стверджують, що для його організації є притаманними особливості на етапі планування; різні

підходи до його упровадження при урахуванні низки загальних й професійних компетентностей, що формуються та розвиваються у його процесі; використання однієї або кількох психолого-педагогічних та цифрових технологій. Важливими психологічними аспектами ефективної організації дистанційного навчання є створення ситуацій успіху здобувачів освіти, забезпечення їхньої мотивації та активності; виклик у них почуття спільності з аудиторією (представники студентської групи, групи здобувачі післядипломної освіти; тьютори тощо); забезпечення для них можливості керівництва власною самостійною навчальною діяльністю, здійснення самоконтролю й зворотного зв'язку [2; 5].

Принципи та методичні рекомендації щодо регулювання психічного здоров'я вчителів у воєнний час.

Принцип позитивності у всіх психологічних проявах.

1. Вчителі повинні навчитися мислити позитивно. Негативні думки руйнують не тільки стосунки людини з оточуючими, але й її власне здоров'я. Так, злість викликає кишкові захворювання, образа призводить до захворювань печінки, підшлункової залози тощо. Отже, фізичне та психологічне здоров'я є прямим наслідком оптимізму та позитивного мислення людини, що гармонізує її психологічний стан та стосунки.

2. Основою гармонійних стосунків з учителем є біологічні почуття (мир, доброта, любов тощо). Вчителі повинні оволодіти техніками розвитку здорових емоцій і вміти вільно викликати стан спокою, співчуття та довіри, незважаючи на страх, гнів та інші патогенні почуття.

Є важливий психологічний закон: словесне вираження любові й симпатії підсилює життєву енергію, а злі слова зменшують її [2].

Щоб гармонізувати стан свого фізичного і психологічного здоров'я треба вчитись радуватися життю, яким би важким воно не було. Найкращий захист від усіх хвороб й тривог – ця тверда віра й позитивні емоції. Тому для педагога дуже важливо при психолого-педагогічній підготовці майбутніх

фахівців в ситуації війни залишатись у стані емоційного позитиву (не відбивати страх, гнів, обурення, ненависть, що надходять з боку оточуючих, а зберігати спокій, доброзичливість, впевненість, розсудливість) і, таким чином, транслювати учням взірець гармонійної поведінки. Тільки завдяки позитивно емоційному стану вчитель здатний забезпечити для учнів відчуття психологічного захисту й моральної опори.

Для цього, в першу чергу, вчителі повинні знайти та сформувати в собі конструктивну особистісну перспективу, яка стане основою для опанування позитивного мислення та здорових емоцій [2 - 6].

Висновки. Війна скоригувала нашу освіту і продовжує це робити. Результати ми побачимо лише після закінчення війни і зможемо порівняти, як змінився навчальний процес під час війни і після війни. Зараз можна сказати, що українці продовжують жити в тих умовах, в яких опинилися, незважаючи на страшні події, старанно навчаючись і сподіваючись, що війна скоро закінчиться. Сподіваємося, що використання зазначених рекомендацій допоможе вчителям подолати психологічне виснаження під час війни та сприятиме подальшому регулюванню їхнього психологічного благополуччя при підготовці майбутніх фахівців в умовах війни, російської агресії проти України.

Список використаних джерел

1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручник / О.Г. Левченко, О.В. Землянська, Н.А. Праховнік, В.В. Зацарний. Київ : Каравела, 2019. 268 с.

2. Павлик Н.В. Психологія гармонізації характеру в юнацькому віці / Н.В. Павлик: монографія. Київ : Логос, 2015. 383 с.

3. Верголяс М., Верголяс О., Брантова О. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти.*

2023. № 3. С. 201-208. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/APSE/article/view/17697/25001> (дата звернення: 27.07.2023).

4. Як вчителю організувати свою роботу під час війни: рекомендації Державної служби якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-vchitelyuorganizuvati-svoyu-robotu-p/> (дата звернення: 15.05.2023).

5. Верголяс М., Верголяс О. Роль самостійної роботи під час дистанційної освіти. *Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти*. 2022. № 2. С. 2022. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/APSE/article/view/16691/23897> (дата звернення: 15.05.2023).

6. Інформація для студентів та науковців з України. URL: <https://studyinaustria.at/de/studium/informationen-fuer-studierende-undforscher/innen-aus-der-ukraine> (дата звернення: 15.05.2023).